

Repolan Tuulivaara oli kylä vanhan sotajoaman varrella

Tuulivaara ja Tuulijärven ympäristö ovat vanhaa asumis-alueita. Tuulivaara esiintyy venäläisissä Novgorodin gramotoissa jo 1600-luvulla. Niissä mainitaan mm., että Suman kauppalaista Vienanmeren rannalta on Tuulivaaraan 200 virstaa, ja sitten kun tullaan Ruotsin rajalle Pankajärven luo, minne on 27 virstaa, jää tästä 15 virstaa kauppalaan, jonka nimeä ei mainita. Se on todennäköisesti Pietari Brahen linna Lieksa, josta on vielä 200 virstaa vahvasti linnoitettuun Karjalanlinnaan, missä pidettiin markkinoita.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkistossa on useampiakin kertomuksia vanhasta sotajoamasta, joka kulki Kipon ja Koropin kylien välillä. Sama tie meni Repolaan ja myös Tuulivaaran kautta Suomeen.

Tuulijärven rannalla on ollut kaksi vanhaa kylää, Tuulivaara ja Keynäs-niminen kylä Tuulijärven Keynäslahden pohjassa, johon Koropinjoki laskee. Keynäs hävitettiin kurikasotien aikana. Kylä oli autio-

na 1500-luvun lopulla, eikä sen elosta ole myöhemmiltä ajoilta mainintoja.

Kylän tuhosta on arkistoissa kertomuksia; samaa tarinaa on kerrottu mm. Vuosniemen tsasounan polttamisesta. Myös Lauri Pääkkönen kertoo Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirjassa kuulleen- sa tarina Keynään tuhosta v. 1892.

Tuulivaaralaisen Miikkula Larisen kertomana tarina on tallennettu SKS:n kansanrunousarkistoon näin:

”Toasta neljä virstoa on Keynäs-koski, siinä on suomalaiset hävittäneet kylän. On siinä ollut kirkko ja pellot. Isoja petäjiä, jotta 300 vuotta, peltojen pienet tuntuu.

Keynäs hävitettiin Pietarin päivänä, jolloin rahvas oli tsasounassa, kirkossa. Kirkko poltettiin täysineen. Kolme henkilöä pääsi pakoon koko kylästä. Hävittäjät tulivat Jonkeresta päin. Ei ole ollut laillinen sota, ryöstösota vain. Ne kun mitä sai, sen söi ja lähetti toista etsimäh. Kylä otettiin, lehmät

otettiin ja mitä soati. Hiipivät kuin mehtämiehet, ja kun toiset kirkkoon mäntih ja eihän siinä viikatetta ei asetta mitänä, ja silloin tulit.

Yksi pakenijoista juostih kirkolle, Repolaan; toinen jäi tänne ja asu piilossa seitsemän vuotta ja siitä ensimmäinen eläjä Tuulivaaraan; kolmas monasterihko mäni vai minne, ei tietä.”

Tuulijärven tuntumassa oli kolme kylää: Tuulivaaran ylä- ja alakylät, Koroppi ja Lusma.

Vuonna 1905 on näissä kylissä ollut asujia seuraavasti: Tuulivaara 90, Koroppi 61 ja Lusma 98. Taloja oli kylissä vastaavasti 10, 6 ja 9, siis aika pieniä kyliä kaikki. Taloa kohti on ollut noin 10 asukasta. Kylissä asui yhteensä noin 250 henkilöä.

1900-luvun alussa paranneltiin maantieyhteyksiä Repolan ja Suomen välillä. Tie Repolan ja Suomen rajalla olevan Kivi-vaaran välille tehtiin noin v. 1900 ja siitä edelleen Nurmijärvelle noin v. 1905-1906, tietömaalla oli mukana monia tuulivaaralaisia.

Tuulivaaran talot ja asukkaat

Tiedot perustuvat v. 1920 rekistereihin.

Tsernit. Toini Kälviäisen mukaan Tsernit tukivat Lieksan Kiihtelysvaarasta Tuulivaaraan 1600-luvulla. Kalaisat vedet ja hyvät metsästysmaat houkuttelivat kaksi serkkua muutamaan Tuulivaaraan. Serkkuset kun olivat Mustosia, tuli venäläiseksi nimeksi Tserni (=musta).

Tuulivaarassa asui Tsernejä vuonna 1920 yhdeksässä talossa. He olivat kahden sukuhaaran jälkeläisiä, Timofein ja Moissein ja tämän veljen Jehhimän perillisiä.

Timofein poikia olivat Feodor, Mikael, Andrei ja Iivana. Yksi Timofein pojista, Stepan, asui Karjalan kannaksella Koivistossa.

Moissein jälkeläisiä olivat Levo, Iivana, Aleksii ja Pjotr.

Tuulivaarassa asui edellisten lisäksi Jehhimä Kusmininpoika ja Marke Jehhimänpoika

Tuulivaaran alakylää Väinö Salmisen kuvaamana vuonna 1909. Oikealla Maurasen talo, jonka kohdalla tie laskeutuu Tuulivaaran yläkylästä Maurasen tuulimyllyn ohitse. Kuvan keskellä hieman taaempänä Pitkä-Iivanan eli Iivana Timonpoika Tsernin talo. Vasemmalla vierekkäin veljesten Aleksei ja Levo Tsernin talot. - Tsasouna jää kuvaajan taa samoin kuin Pekka Tsernin ja Koivu-Iivanan eli Iivana Moisseinpoika Tsernin talo. (kuva: SKS/KRA)

Tsernin jälkeläisiä. Jehhimä Tserni oli Moissei Tsernin veli. Jehhimä oli seilannut ensimmäisen maailmansodan aikana Mustalla merellä.

Toini Kälviäisen, tyttönimeltään Tatjanan isä oli Feodor Timofein poika Tserni. Tatjanan äiti oli Nasti Grigorintytär Saveljew Repolasta Lentieran kylästä. Isä oli syntynyt v. 1855 ja äiti 1860. Perheessä oli yhdeksän lasta, joista poikia kolme. Pojista vanhin, Ville, meni naimisiin kotikyläläisen Feodor Maurasen tyttären Annin kanssa, ja heillä oli 6 lasta. Ville oli Repolan kunnan kunnantaluuston jäsen.

Feodorin veljen Mikaelin vaimo oli Anna Nikitinintytär Ivanow Lusmasta. Heillä oli 4 lasta, joista vanhimmalla pojalla, Nikolaila, oli oma perhe Tuulivaarassa. Tämä oli kahdesti naimisissa, ensimmäinen vaimo oli Maria Anuhirintytär Lukin, ja tämän kuoltua hän nai Maria Vasilintytär Lukinin Repolasta, Kipon kylästä. Lapsia oli 2 edellisestä avioliitosta.

Feodorin kolmannen veljen Andrein vaimo oli Anna Filipintytär Gruvelew Säämäjärveltä. Heillä oli Nikolai ja Maria-nimiset lapset.

Neljäs veli Iivana oli syntynyt v. 1871. Häntä kutsuttiin nimellä Pitkä-Iivanan erotuksena Koivu-Iivanasta, joka myöskin asui Tuulivaaran alakylässä. Pitkä-Iivanan vaimo Maria Vasilintytär Konstantinova oli kotoisin Lusman kylästä. Heillä oli 6 lasta, joista ainakin vanhin poika Iivana, eli Juho Tserni, asui ja kuoli Suomessa.

Moissei Tsernin pojista Levon vaimo oli Omelien kylästä Bukolai Pääntösen tytär Ofimja. Levo oli syntynyt v. 1870 ja Ofimja 1871. Levo oli ollut Japanin sodassa ja palelluttanut siellä jalkansa ontuvaksi. Heillä ainakin 5 lasta, kaikki ennen vuotta 1920 syntyneitä.

Levon veli Iivana, eli Koivu-Iivanan, oli naimisissa tuulivaaralaisen Iro Konratintytär Larisen kanssa. Tyttäriä heillä oli kolme.

Levolla oli vielä Alekski ja Pjotr-nimiset veljet. Edellisen vaimo oli Anna Iivanantytär Sujew Vologdasta. Heillä oli Iivana-niminen poika. Pjotr oli syntynyt v. 1879. Hänen vaimonsa, välskärintytär Anastasia Iivanantytär Suhanow Petroskoista, oli käynyt venäläisen opettajaseminaarin ja toimi myös Tuulivaaran koulussa opettajana. Pariskunnalla ei ollut lapsia.

Tuulivaaralaisia noin vuonna 1908. Edessä vas. kolme tyttöä: Maria Arhipantytär Larinen, Maikki Miikkulantytär Larinen ja Anni Simanainen. Takana vas. Katri Miikkulantytär Larinen, Stepanie Larinen, Daria Larinen, Arhipan sisar, Fedosa Mikontytär Tserni, tämän takana Jehhimä Tserni, Saavasan äidin toinen mies, Miikkula Larinen, Toini Kälviäisen setä Mikko Tserni ja Iivana Mikonpoika Tserni

Maurasen talo. Talo kuului alunperin Vasilei Tsernille, ehkäpä kuuluisimmalle Tuulivaaran vanhoista ja varakkaista isännistä. (Kts. Netsäisen kirjoitus KH 1962/8-9.)

Ukko Tsernillä oli kaksi poikaa, Feodor ja Pekka, syntyneet noin 1835-40. Feodorin vaimo Stepanida Paramonva oli tuotu Sungun markkinamatkalta. Heillä oli 7 tyttäriä. Feodorin kuoltua melko nuorena Ukko Vasilei huolehti tyttäristä ja antoi heille jokaiselle runsaat myötäjäiset.

Pekka Tserni tuli talon isännäksi ja nai Lusmasta Riion Petrin sisaren Feodosia Grigorjevnan. Feodosian sisar Anni oli naapurikylässä Timo Maurasen vaimona. Kun Pekalla ja Feodosialla ei ollut lapsia, otettiin kasvattipojaksi Timo Maurasen vanhin poika Feodor, synt. v. 1863. Hän peri talon ja otti puolisokseen Maria Omossuntytär Saikkosen (Savin) Repolan Kiimavaaralta. He saivat 12 lasta. Marian kuoltua Feodor nai Tuulivaarasta, Natalia Kondradintytär Larisen. He saivat vielä kaksi lasta. Maurasen talon nurkkalaudat oli maalattu valkoisiksi.

Kiirik Semenoff eli Simanainen, synt. v. 1860. Joku leski oli ottanut hänet Kolvasjärveltä ottopojaksi. Kiirikin vaimo Anna Feodorintytär Riikonen oli naapurikylästä Koropista.

Heillä oli kaksi tyttäriä, Ma-

ria ja Anni, sekä poika Mikko. Kun Mikko kaatui maailmansodassa otettiin kotivävyksi ja Marian mieheksi Nikolai Vasilinpoika Konstantinow Lusmasta.

Anni Simanainen muutti 20-luvulla pakolaisena Suomeen ja asuu nyt yli 95-vuotiaana Kustaankartanon vanhainkodissa Helsingissä.

Aleksanteri Vasilinp. Saveljew eli Saavanan, synt. v. 1874. Hänen äidillensä oli myöskin Koropin Maurasten geenejä: Vasilin vaimon Katri Iivanantytär Prokkosen äiti oli Timo Maurasen sisar Maria.

Vasil hukkuu, ja Katri meni uusiin naimisiin Tuulivaarassa Jehhimä Tsernin kanssa.

Aleksanteri eli Saska Saavanan meni avioon Daria Kondratintytär Pottosen (Repolan Haukkaasaaresta) kanssa. Heillä oli 6 lasta, joista kaksi vanhinta tyttäriä naitiin Tuulivaaraan, Maria Grigori Arhipanpoika Lariselle ja Tatjana Grigori Nikolainpoika Lariselle. Toini Kälviäinen kertoi, että Saska Saavanan oli häijy mies, joka varsinkin humalassa pahoinpiteli vaimoaan. Saskalla oli ollut Iivanan-niminen veli, joka pääsiäispyhänä pakeni vel-

Maisema Tuulivaaran yläkylästä. Oikealla Miikkula Larisen talo. (SA-kuva 6.7.1941).

jeään Toinin kotitalon sillan alle. Sittemmin livana hukkuu. Saskasta sanottiin, että se ajellee kärrynpyörien päällä niinkuin Tuulivaaran keisari.

Lariset. Lari Larisella oli kaksi poikaa, Konrad ja Nikolai. Konrad Larinpoika oli kuollut v. 1887. Hänen leskensä Agifija Feodorintytär os. Tuntunen, synt. v. 1847 eli Tuulivaarassa vielä v. 1920. Heillä oli 6 lasta, joista Arhippa Larinen, Tuulivaaran kuulu tietäjä, oli kahdesti aviossa.

Arhippa oli syntynyt v. 1869. Ensimmäinen vaimo, Heuronija Grigorintytär os. Markow, tuli Jyskyjärven Suopasvaarasta. Heillä oli yksi poika, Grigori, joka nai Saska Saavasen tyttären, kuten edellä oli kerrottu. Heuronija kuoli v. 1895 ja Arhippa otti toiseksi vaimokseen v. 1896 Haukasaaresta Tatjana Kondratintytär Pottosen, jonka sisaren Darian Saska Saavanan nai vuotta myöhemmin ensimmäisen vaimonsa kuoltua. Arhippa ja Tatjana saivat kuusi lasta.

Kondradin veli Nikolai Larinpoika oli syntynyt v. 1851. Hänen vaimonsa oli Akulina Mikaelintytär Kuikkänen Saarenpäästä, synt. 1854. He saivat seitsemän tytärtä ja kaksi poikaa. Tyttäristä Maikki Larinen kävi Repolan seminaarin ja pakeni Anni Maurasen kanssa Suomeen syksyllä 1921. Heidät souti Saarenpäästä Roukulanjärven yli Kuumoon vievän polun alkuun Jelena Kalliola, os. Homanen, joka viettää vanhuuttaan Mikkelin lähellä Otavassa. Muista Larisen tyttäristä Felala oli naimisissa Omeleissa ja Anastasia Virran kylässä. Daria ja Eudokia -nimiset tyttäret menivät Pietariin palvelijoiksi. Poika Grigori oli naimisissa Tatjana Saveljewin kanssa Tuulivaarassa (kts. edellä).

Yläkylä oli järven pinnasta 80 metrin korkeuteen nousevan vaaran rinteellä. Toini Kälviäinen luettelee yläkylän kahdeksan taloa: Mikael, Marke ja Feodor Tserni, Arhippa, Miikkula ja Kalle (Arhipan poika) Larinen, ja vielä Saska Saavanan ja Kiirik Simanainen.

Yläkylässä oli Feodor Tsernin pihamaalla hyvä lähde, josta koko kylä haki juomavetensä. Kun lähde kovina pakkastalvina pakkasi jäätymään, saatiin se pysymään sulana räjäyttämällä syvemmäksi. Feodor Tsernillä oli myös hyvä sauna, jossa Lariset kävivät kylpemässä. Poikien kasvettua heille rakennettiin oma sauna.

Tuulivaaran tsasouna Tuulijärven rannalla. Toini Kälviäisen mukaan tsasounassa oli ikonien lisäksi toista metriä leveä venäläisen taiteilijan maalaama taulu, joka esitti viimeistä tuomiota. Tsasounassa oli kolme kelloa, joita Toinikin oli soittanut. Kelloista kaksi pientä ja kolmas suurempi, jota aina välillä kolkattiin, soiteltiin ja kolkattiin. (kuva: MV/Veikko Kyander 1915)

Yläkylässä oli vielä vuosisadan alussa kaksi savupirttiä. Toinen oli Simanaisten pirtti, jossa lapset Mikko, Maria ja Anni olivat syntyneet. Myöhemmin Simanaisille valmistui uusi talo. Toinen yläkylän savupirtteistä oli Kondratin eli Arhippa Larisen kotitalo.

Yläkylästä meni alakylään lähes suora kärrytie, joka oli talvella nuorison ja lasten kelkkamäkenä. Tie alakylään tuli Maurasen talon vanhan ja uuden paikan väliin.

Alakylässä oli viisi Tsernin taloa ja kuudentena entinen Vasselei Tsernin talo, johon Feodor Mauranen oli otettu ottopojaksi.

Viidessä Tsernin talossa asuivat Aleksii Moisseinpoika, Pekka eli Pjotr Moisseinpoika, Koivu-livana eli livanan Moisseinpoika, Levo Moisseinpoika ja Pitkä-livana eli livana Timonpoika Tserni. Toini Kälviäinen muisteli, että joku Moissein pojista olisi muuttanut Amerikkaan.

Levo ja Aleksii Tsernin talot olivat aivan vierekkäin. Veljesten taloissa toimi kansakoulu, jossa myös Koropin lapset kävivät. 1900-luvun alussa veljekset riitautuivat ja koulu jouduttiin siirtämään Maurasen taloon. Sen taakse tehtiin "ukon huone", jossa koulu sittemmin toimi.

Murasen Feodorin toinen vaimo Natalie siirretti päätalon yläkylästä tulevan tien toiselle

puolelle ojan varteen.

Alakylässä oli myös Tuulivaaran tsasouna. Se oli järveltä katsottuna alakylästä vasemmalla niemen kärjessä, Pjotr ja Aleksii Tsernin talojen välissä. Tsasounan vieressä oli kalmisto, jonka yllä kasvoi mahtavia ikukuusia. Kuusten juurella oli kalmiston ensimmäinen ja ainoa graniittinen hautakivi, Maurasen haudan muistokivi. Tuulivaaran kalmistoon peitettiin myös Koropin vainajat, vaikka Koroppiin olikin 1900-luvun alussa rakennettu oma

tsasouna. Toini Kälviäinen tiesi kertoa, että vallankumouksen jälkeen Tuulivaaran kalmistoa laajennettiin länteen Suopohjan lahden toiselle rannalle, johon myös Toini Kälviäisen isä oli haudattu.

Tuulivaarasta ulottui etelään Tuulijärveen viisi kilometriä pitkä Kiranginniemi. Niemen tyvessä oli kapeimmassa kohdassa rullateli, josta pitkin veneet vedettiin Keynäslahden puolelle. Soutumatkaa Koroppiin säästy monta kilometriä.

PENTTI KEYNÄS

Murasen tuulimylly Tuulivaarassa. (kuva: Museovirasto).